

กฎหมายต้นแบบว่าด้วยองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ

Model Law on Independent Organization for Environmental and Health Impact Assessment

ศศิธร อินโต^{1*}, ภูมิ โชคเหมาะ² และเอกพงษ์ สารน้อย³

Sasiorn Into^{1*}, Poom Chokmoh² and Egkapong Sarnnoi³

^{1*}นักศึกษา หลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม

^{2,3}อาจารย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

^{1*}Doctoral Student of Laws Sripatum University

^{2,3}Lecturer from the Faculty of Law Sripatum University

*Corresponding Author Email: Sasiorn_in@gmail.com

Received: 18 November 2023

Revised: 18 January 2024

Accepted: 22 January 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาแนวคิดและหลักการที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมและการจัดตั้งองค์การอิสระด้าน “การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ” 2. เพื่อศึกษารูปแบบองค์การอิสระด้าน “การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ” เปรียบเทียบกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศและกฎหมายไทย 3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและข้อจำกัดการดำเนินงานขององค์การอิสระด้าน “การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ” ของประเทศไทย และ 4. เพื่อจัดทำกฎหมายต้นแบบว่าด้วยองค์การอิสระด้าน “การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ” ที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีเครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ โดยมีกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 25 คน ที่มาจากการเลือกแบบเจาะจง แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสัมภาษณ์ และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ระบบความคิด พฤติกรรม จรรยาบรรณสิ่งแวดล้อม ปรัชญา กฎหมาย แนวคิด ทฤษฎี หลักการ รวมถึงกลไกทางกฎหมายสิ่งแวดล้อมส่งผลต่อทัศนคติของมนุษย์ ซึ่งมนุษย์อาศัยอยู่ในธรรมชาติและเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ มนุษย์ขึ้นอยู่กับธรรมชาติและไม่สามารถเอาชนะมันได้ ธรรมชาติไม่ใช่ทรัพย์สินที่มีอยู่เพื่อประโยชน์ของมนุษย์ และมนุษย์ควรอยู่ร่วมกับธรรมชาติ 2) การจัดตั้งและการดำเนินงานขององค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพในประเทศไทยนั้นไม่มีกฎหมายรับรองสถานภาพและกำหนดรูปแบบองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพไว้อย่างชัดเจน 3) โครงสร้างองค์การ การคัดเลือกและคุณสมบัติของคณะกรรมการ อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ เป็นเหตุให้เกิดปัญหาความเป็นอิสระและความโปร่งใสในการดำเนินงาน และปัญหาความซ้ำซ้อนในอำนาจหน้าที่กับองค์กรหรือหน่วยงานอื่น ๆ ส่งผลให้การดำเนินงานขาดประสิทธิภาพและไม่สามารถคุ้มครองและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 57 (2) ได้ และ 4) การวิจัยครั้งนี้จึงได้เสนอกฎหมายต้นแบบว่าด้วยองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ โดยมีโครงสร้างกฎหมายประกอบด้วย (1) นิยามศัพท์ (2) คณะกรรมการองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (3) อำนาจหน้าที่ และ (4) สำนักงานคณะกรรมการองค์การด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ

คำสำคัญ: องค์การอิสระ, ด้านการประเมินผลกระทบ, สิ่งแวดล้อมและสุขภาพ

Abstract

This research consists purposes were 1. to study concepts and regulations of the environment and establishment of independent organizations on “the evaluation of health and environmental impact ” 2. to

investigate patterns of independent organizations on “the evaluation of health and environmental impact” and compare international law, foreign law and Thai law 3. to study aims to analyze problems and limitations of organizational management on “the evaluation of health and environmental impact” in Thailand and 4. to establishes model law on independent organization on “the evaluation of health and environmental impact” which contains proper quality with Thai context. is qualitative research. The research tool was an interview form with a target group of 25 people selected through purposive sampling. Then the information gathered from the interviews and related documents were analyzed in terms of content analysis. This research presents that 1) thinking system, behavior, environmental ethnics, philosophy of law, concept, theory, regulation and function of environmental law effect human’s attitude. Human being is a part of nature and their lives depend on nature 2) The establishment and management of independent organization on the evaluation of health and environmental impact in Thailand does not have distinctive law to certify a status and determine structure of independent organizations on the evaluation 3) The structure of organization, committee selection and authority of committee cause problems to independent organization and working transparency and the complication of authority of organizations effecting working management and cannot protect and keep natural resource and environment in accordance with the requirement of Thai Constitution, B.E. 2560, section 57(2) and 4) As a result this research has established the model law of independent organization on the evaluation of health and environmental impact. The law structure includes (1) definition (2) the committee of independent organization on health and environmental impact (3) authority and (4) the Office of the Committee of Health and Environmental Impact.

Keywords: Independent Organization, Impact Assessment, Environment and Health

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช 2540 และฉบับพุทธศักราช 2550 มีการบัญญัติให้มืองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพทำหน้าที่ให้ความเห็นก่อนการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบที่รุนแรง แต่ก็ไม่มีการจัดทำกฎหมายให้อนุวัติการตามรัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้แต่อย่างใด จนกระทั่งปี พ.ศ.2552 ได้มีคำสั่งศาลปกครองสูงสุด ที่ 592/2552 สั่งระงับการอนุมัติโครงการ 65 โครงการในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด อันเนื่องมาจากการขาดความเห็นประกอบของคณะกรรมการองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (เคนซูเกะ ยามาอุชิ และคณะ, 2563, น.52-53)

ภายหลังจากที่ศาลปกครองได้มีคำสั่งในคดีดังกล่าวรัฐบาลจึงได้มีการจัดตั้งองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2553 โดยมีโครงสร้างประกอบด้วยคณะกรรมการองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ และสำนักงานคณะกรรมการองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพได้รับการจัดสรรงบประมาณจากรัฐบาล ทำหน้าที่รักษาผลประโยชน์และผสานประโยชน์ให้กับทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความสมดุลในการคุ้มครองและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยให้ความเห็นต่อโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นอิสระและถูกต้องตามหลักวิชาการ และไม่จำกัดเฉพาะการให้ความเห็นต่อรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงประเด็นอื่น ๆ

ของโครงการ เช่น ความจำเป็นของการมีโครงการ การป้องกันผลกระทบทางลบและส่งเสริมผลประโยชน์ในทางบวกและทางเลือกในการดำเนินโครงการด้วย ทั้งนี้เพื่อสะท้อนความคิดและเหตุผลของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม และเสนอทางเลือกหรือทางออกในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการนั้น ๆ (อวิการัตน์ นิยมไทย, 2553, น.143-144)

แต่อย่างไรก็ตาม การจัดตั้งและการดำเนินงานขององค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพข้างต้นได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าไม่ต้องตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่ต้องการให้เกิดองค์กรระดับชาติขึ้นมาถ่วงดุลกับภาครัฐ ไม่อาจได้องค์กรที่เป็นอิสระ เป็นกลาง มีความน่าเชื่อถือเพียงพอในการคุ้มครองและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งเกิดปัญหาความซ้ำซ้อนในอำนาจหน้าที่กับหน่วยงานอื่น ๆ เช่น คณะกรรมการผู้ชำนาญการ และสำนักวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงกับการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมหรือ EIA ซึ่งองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพทำหน้าที่เพียงแล้วให้ความเห็นเพิ่มเติมจนนำไปสู่เหตุการณ์ที่พนักงานของสำนักงานองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ นำคดีไปฟ้องต่อศาลปกครองเพื่อขอให้ยุบคณะกรรมการองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (มติชน, 2559) อีกทั้ง เมื่อพิจารณารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ฉบับปัจจุบัน กลับพบว่า มีบทบัญญัติให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิของประชาชนในการเข้ามีส่วนร่วมกับรัฐในการดูแล การป้องกันและการแก้ไขปัญหาทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมน้อยกว่ารัฐธรรมนูญฉบับปีพุทธศักราช 2540 และฉบับปีพุทธศักราช 2550 ดังเห็นได้จากการไม่มีบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิชุมชน ตลอดจนการไม่มีบทบัญญัติว่าด้วยองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ เป็นเหตุให้คณะรัฐมนตรีมีมติยุบองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ เมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2560 ที่ผ่านมา (ข่าวไทยพีบีเอส, 2560)

จากข้อเท็จจริงที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยเห็นว่าการก่อสร้างโครงการขนาดใหญ่ยังคงต้องมีอยู่เพื่อการพัฒนาประเทศ และองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพจะเป็นกลไกที่สำคัญเพื่อให้ภาคประชาชนและภาคเอกชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาตัดสินใจของรัฐต่อโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม นอกเหนือจากกลไกที่มีอยู่ในปัจจุบัน เช่น ประชาพิจารณ์ เป็นต้น ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 57(2) ได้กำหนดให้รัฐมีหน้าที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการอนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา ฟื้นฟู บริหารจัดการ และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน ด้วยเหตุนี้ ถ้าหากมีองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพที่เหมาะสมแล้ว จะมีส่วนช่วยให้การตัดสินใจดำเนินโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ เกิดประสิทธิภาพและสามารถคุ้มครองและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามเจตนารมณ์ของบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 57(2) ได้

นอกจากนี้ ยังสามารถสะท้อนความคิดและเหตุผลของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมไปถึงภาครัฐเพื่อให้ภาครัฐได้ตระหนักถึงข้อดีข้อเสีย และผลกระทบต่าง ๆ ที่เกิดทั้งตรงบวกและทางลบในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมดังกล่าว ภายใต้หลักการป้องกันล่วงหน้า หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน และหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนได้อีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ภายใต้หลักประชารัฐโดยอาศัยความร่วมมือในการคุ้มครองและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจากทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน (สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2556)

ดังนั้น จากที่กล่าวมาจึงมีเหตุจำเป็นอย่างยิ่งที่จำได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “กฎหมายต้นแบบว่าด้วยองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ” มาเป็นแนวทางในการรักษาสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประเทศชาติและในระดับโลกต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและหลักการที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการจัดตั้งองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ
2. เพื่อศึกษารูปแบบองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพเปรียบเทียบกับกฎหมายระหว่างประเทศกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายไทย
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและข้อจำกัดการดำเนินงานขององค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประเทศไทย
4. เพื่อจัดทำกฎหมายต้นแบบว่าด้วยองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับประเทศไทย

การบททวนวรรณกรรม

การวิจัยนี้ มีการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายต้นแบบว่าด้วยองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (Environmental and Health Impact Assessment Independent Organization Act) เป็นกฎหมายที่มีเป้าหมายเพื่อสร้างองค์กรที่มีความเป็นอิสระในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม คือ 1) ส่งเสริมความโปร่งใสและความยุติธรรม การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพโดยองค์กรที่เป็นอิสระจะช่วยให้กระบวนการมีความโปร่งใสมากขึ้น และสามารถลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้ 2) คำนึงถึงสุขภาพและสิ่งแวดล้อม กฎหมายนี้จะช่วยให้มีการคุ้มครองสุขภาพของประชาชนและสิ่งแวดล้อมในระยะยาว โดยการประเมินผลกระทบที่เป็นอิสระและมีมาตรฐาน 3) เพิ่มประสิทธิภาพในการประเมินผลกระทบ การสร้างองค์กรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความถูกต้องของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ 4) องค์กรประกอบหลักของกฎหมายต้นแบบนี้รวมถึง 5) การจัดตั้งองค์การอิสระ กำหนดให้มีการจัดตั้งองค์การที่เป็นอิสระในการดำเนินการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ซึ่งไม่อยู่ภายใต้การควบคุมของหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรเอกชนใด ๆ 6) การกำหนดมาตรฐานและกระบวนการประเมินผลกระทบ กำหนดให้มีมาตรฐานและกระบวนการในการประเมินผลกระทบที่ชัดเจนและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล และ 7) การมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งเสริมให้มีการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการประเมินผลกระทบ เพื่อให้มีความหลากหลายและครอบคลุมความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน ซึ่งกฎหมายนี้ เป็นส่วนหนึ่งของความพยายามในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมและสุขภาพที่ยั่งยืนในประเทศไทยต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. **กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย** ได้แก่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ จำนวน 25 คน ประกอบด้วย สำนักราชมนตรี กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้แทนองค์กรเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ และผู้แทนจากภาคประชาชนที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน ที่มาจากการเลือกแบบเจาะจง
2. **เครื่องมือในการวิจัย** ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (Interview) ประกอบด้วย 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้การสัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ประเด็นข้อคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพิ่มเติม มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open Ended) อีกทั้ง ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญช่วยตรวจสอบ กลั่นกรอง จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ (1) ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา (2) ผู้เชี่ยวชาญด้านโครงสร้างข้อคำถาม และ (3) ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาสาระสำคัญ

ตลอดจน ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ไปทดลอง (Try Out) สัมภาษณ์กับกลุ่มทดลองที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายจริง จำนวน 30 คน เพื่อหาข้อบกพร่อง ข้อแก้ไข ข้อเสนอแนะให้แบบสัมภาษณ์มีความถูกต้องและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย และการสนทนากลุ่ม (Focus group) ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนาของผู้ให้ข้อมูล และ 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ (Document Research) อาทิ รายงานวิจัย ตำรา เอกสาร รายงานการวิจัยการประชุมและสัมมนา วิทยานิพนธ์และบทความ รวมทั้งเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย และการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ มาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา (Content Analysis) หรือเป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลตามระเบียบวิธีวิจัยที่กำหนดไว้มาวิเคราะห์ร่วมกัน แล้วนำเสนอเป็นความเรียง (Descriptive) เพื่อให้ได้คำตอบเชิงเปรียบเทียบที่เป็นข้อค้นพบของงานวิจัย

ผลการวิจัย

กฎหมายต้นแบบว่าด้วยองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ มีผลการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาแนวคิดและหลักการที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมและการจัดตั้งองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ

ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทฤษฎีสีสิทธิในสิ่งแวดล้อม หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและทฤษฎีการลงโทษ (จุฬาพัฒน์ กิริติภูมิธรรม, 2565) ที่ได้ทำศึกษานั้นล้วนเป็นแนวคิดและหลักการที่เป็นพื้นฐานต่อการดำเนินคดีอาญาสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย และควรนำแนวคิดและหลักการดังกล่าวมาคานึงและเป็นแนวทางในการดำเนินคดีอาญาสิ่งแวดล้อมซึ่งมีลักษณะแตกต่างจากคดีอาญาทั่วไป เนื่องจากไม่ได้กระทำความผิดเพื่อประสงค์ต่อชีวิต ร่างกายอนามัย เสรีภาพ หรือทรัพย์สินของบุคคลอื่นโดยตรง แต่การกระทำความผิดต่อสิ่งแวดล้อมกลับส่งผลกระทบต่อคนจำนวนมาก และยังสร้างความเสียหายต่อระบบนิเวศ นอกจากนั้นไม่ใช่ความผิดที่กระทบกระเทือนต่อเอกชนคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็นความผิดที่กระทบต่อประโยชน์สาธารณะ การทำลายทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นความผิดอาญาที่ส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของรัฐและถือเป็นอาชญากรรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (Ecology Crime) จึงเป็นที่มาของกฎหมายที่ได้กำหนดมาตรการลงโทษทางอาญาไว้ตามความหนักเบาของการกระทำความผิด

2. การศึกษารูปแบบองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพเปรียบเทียบกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศและกฎหมายไทย

ผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ เห็นได้ว่าบุคคลที่จะทำหน้าที่ใดในองค์การอิสระจำเป็นต้องมีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดไว้ ทั้งนี้เนื่องจากการทำหน้าที่ใดก็ตามในองค์การอิสระ บุคคลนั้นนอกจากต้องมีความรู้และความเชี่ยวชาญในการทำหน้าที่ดังกล่าวแล้ว ยังต้องมีความซื่อสัตย์และต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นธรรม ปราศจากการกระทำมิชอบไม่ว่ากรณีใด ๆ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับกฎบัตรความร่วมมือด้านอนามัยและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียตะวันออก - กรอบความร่วมมือ (Charter of the Regional Forum on Environment and Health Southeast and East Asian Countries - Framework for Cooperation) เห็นได้ว่า แต่งตั้งคณะทำงานวิชาการชุดต่าง ๆ ในการกำหนดประเด็นสำคัญที่ต้องดำเนินการนั้น จะต้องผ่าน

การพิจารณาและรับรองโดยเวทีระดับภูมิภาค สมาชิกคณะทำงานวิชาการ มาจากประเทศสมาชิกที่เกี่ยวข้องหรือมีประสบการณ์ในเรื่องนั้น ๆ เพื่อการแลกเปลี่ยนกับประเทศสมาชิกอื่น ๆ ประธานของคณะทำงานจะได้รับการคัดเลือกจากรัฐบาลของประเทศสมาชิก สมาชิกอื่นอาจมาจากผู้แทนภาคเอกชน สถาบันการศึกษา ประชาสังคม ศูนย์ระดับภูมิภาคสถาบัน หรือผู้เกี่ยวข้องกับโครงการริเริ่มจากภูมิภาคอื่น ๆ และของโลกที่ดำเนินการประเด็นเดียวกัน (Regional and Global Initiatives) อาจได้รับเชิญเป็นสมาชิกของคณะทำงานวิชาการด้วยหน้าที่คณะทำงานวิชาการ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ไม่มีบทบัญญัติว่าด้วยองค์การอิสระและสุขภาพ นอกจากนั้นแม้ว่าองค์การอิสระด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ เป็นถ้อยคำที่มีอยู่ทั้งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช 2540 และ 2550 แต่รัฐธรรมนูญสองฉบับก่อนหน้านี้ไม่ได้กำหนดรายละเอียดไว้ว่า องค์การอิสระจะมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่อย่างไรบ้าง ทั้งนี้ ที่ผ่านมามีภาคประชาชนเคยผลักดันให้ออกกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องนี้แต่ก็ยังไม่สำเร็จเป็นรูปธรรม นอกจากนั้นแม้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช 2540 และฉบับพุทธศักราช 2550 จะได้มีการบัญญัติให้มีองค์การอิสระด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพทำหน้าที่ให้ความเห็นก่อนการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบที่รุนแรง แต่ก็ไม่มีการจัดทำกฎหมายให้อนุวัติการตามที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้แต่อย่างใด ซึ่งในประเด็นนี้เมื่อกับประเทศสหรัฐอเมริกา (US. Environmental Protection Agency-USEPA) เห็นได้ว่ามีหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่จัดการด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศ บทบาทและอำนาจหน้าที่ในส่วนต่อไป USEPA จะทำหน้าที่เสนอร่างกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมกลางที่ถือเป็นมาตรฐานขั้นต่ำเพื่อให้มลรัฐต่าง ๆ นำไปปฏิบัติ หรือนำไปบัญญัติเป็นกฎหมายของมลรัฐนั้น ๆ ส่วนประเทศอังกฤษเห็นได้ว่ากฎหมาย Environmental Impact Assessment (Uncultivated Land and Semi-Natural Areas) (England) Regulation 2001 กำหนดให้บุคคลที่จะดำเนินโครงการใด ๆ โดยใช้ประโยชน์จากพื้นที่ที่ไม่มีการเพาะปลูกหรือพื้นที่กึ่งธรรมชาติเพื่อทำการเกษตรต้องจัดทำแผนงานที่มีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการลักษณะและพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น โดยแผนงานดังกล่าวต้องได้รับการตรวจสอบในเบื้องต้นจาก Secretary of State for Environment, Food and Rural Affairs ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้พิจารณาว่าโครงการนั้นมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือไม่ ส่วนสาธารณรัฐฝรั่งเศสเห็นได้ว่ามีหลายองค์กร เช่น องค์การพิทักษ์ชายฝั่งทะเล (The coastal protection Agency) สำนักงานการล่าสัตว์และชีวิตสัตว์ในป่าแห่งชาติ (The National Hunting and Wildlife Office) สมาคมการเกษตร (Chambers of Agriculture) แต่ประเทศฝรั่งเศสมีองค์กรหนึ่งที่น่าจะถือเป็นองค์กรหลักด้านสิ่งแวดล้อม คือ องค์การการจัดการสิ่งแวดล้อมและพลังงาน (The Environment and Energy Management Agency) จัดตั้งขึ้นตามมาตรา L131-3 เพื่อทำหน้าที่ในการปกป้องและควบคุมมลพิษทางอากาศ ลดปริมาณขยะของเสีย การทิ้งขยะของเสีย การนำขยะของเสียกลับมาใช้ใหม่ ส่วนสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเห็นได้ว่ามีหน่วยงานหนึ่งใน Federal Environmental Ministry ทำหน้าที่ให้ข้อมูลวิทยาศาสตร์ด้านการควบคุมมลพิษทางอากาศ การลดเสียง การปกป้องผิวดิน การจัดการของเสีย การจัดการน้ำ และการปกป้องสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสุขภาพโดยเฉพาะการเตรียมข้อมูลเพื่อกำหนดกฎระเบียบให้แก่ Federal Environmental Ministry

3. การศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและข้อจำกัดการดำเนินงานขององค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประเทศไทย

ผลการวิจัยพบว่า อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ เห็นได้ว่าอำนาจหน้าที่ในการให้ความเห็นประกอบการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรง การส่งเสริมและสนับสนุนประชาชนผู้มีส่วนได้เสีย และองค์การเอกชน และสถาบันอุดมศึกษาให้มีส่วนร่วมในกระบวนการให้ความเห็นขององค์การอิสระ รวมถึงส่งเสริมให้มีการศึกษาด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติและสุขภาพที่จำเป็นต่อการให้ความเห็นขององค์การอิสระ นอกนั้นยังมีหน้าที่ในการแต่งตั้งที่ปรึกษา คณะอนุกรรมการ หรือคณะทำงาน และเชิญผู้เกี่ยวข้อง

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือบุคคลอื่นใดเพื่อมาชี้แจงข้อเท็จจริงหรือให้ความเห็น รวมทั้งส่งเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการองค์การอิสระได้ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับสาธารณรัฐฝรั่งเศส พบว่ามีองค์การหลักๆ ที่ทำหน้าที่ดูแลปัญหาน้ำ คือ องค์การน้ำแห่งชาติ (The National Water Agency) ตามมาตรา L 213-1 ซึ่งมีหน้าที่เพียงให้คำแนะนำต่อโครงการหรือปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับน้ำและองค์การลุ่มน้ำ (The Water Basin Agencies) ที่จัดตั้งขึ้นตามพื้นที่ลุ่มน้ำหรือพื้นที่กลุ่มลุ่มน้ำตามมาตรา L 213-2 ส่วนสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี พบว่าตามกฎหมาย Atomic energy Act และ Precautionary radiation protection Act กำหนดไว้โดยกระทรวงต่าง ๆ จะเป็นหน่วยงานสูงสุดที่มีอำนาจจัดการสิ่งแวดล้อมในระดับของรัฐบาลกลาง โดยจะทำหน้าที่ในการพัฒนานโยบายด้านสิ่งแวดล้อมและบัญญัติกฎหมายรวมทั้งให้เงินทุนในการปกป้องสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ยังทำหน้าที่เป็นหน่วยงานที่ให้คำแนะนำในการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมด้วย

ในส่วนสำนักงานคณะกรรมการองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ เห็นได้ว่าการจัดตั้งให้มีสำนักงานที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการองค์การอิสระ โดยมีประธานกรรมการเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดเพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบกิจการทั่วไปของคณะกรรมการองค์การอิสระนั้น ถือเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้้องค์การอิสระดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับสาธารณรัฐฝรั่งเศส พบว่ามีการจัดรูปของรัฐบาลตามโครงสร้างแบบรัฐเดี่ยว มีรัฐเป็นนิติบุคคลในทางกฎหมายมหาชน ถืออำนาจสูงสุดและควบคุมองค์กรปกครองอื่นตามลำดับชั้นลดหลั่นกันตามลำดับ โดยที่สาธารณรัฐฝรั่งเศสเป็นรัฐเดี่ยวที่มีการกระจายอำนาจการปกครองอย่างมากจึงมีนิติบุคคลอื่นที่ไม่อยู่ในการบังคับบัญชาโดยตรงของรัฐ แต่รัฐก็ยังคงมีอำนาจที่จะกำกับดูแลอยู่เหนือนิติบุคคลเหล่านี้ ส่วนสหรัฐอเมริกาเมืองการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมแห่งประเทศสหรัฐอเมริกา (US. Environmental protection agency-USEPA) เป็นองค์กรทางปกครองของรัฐบาลกลางองค์กรหนึ่งของประเทศที่ถูกจัดตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1970 นอกจากมีสำนักงานใหญ่อยู่กรุงวอชิงตัน ดีซี แล้วยังมีสำนักงานสาขาตามภูมิภาคอีก 10 สาขา USEPA มีหน้าที่ในการออกกฎหมายและพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (Environmental regulations) และดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ และระเบียบที่ออกโดยสภานิติบัญญัติและองค์การพิทักษ์สิ่งแวดล้อมแห่งประเทศสหรัฐอเมริกา ส่วนประเทศอังกฤษได้มีการบัญญัติสิทธิสิ่งแวดล้อมไว้ในรัฐธรรมนูญและจากการตรวจสอบกฎหมายสิ่งแวดล้อมของอังกฤษหลายฉบับ รวมทั้งกฎหมาย Environmental Protection Act 1990 นั้น และมีกฎหมายที่กำหนดให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทั้งรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษา การได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และในการคุ้มครองและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมไว้อย่างชัดเจน

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ คณะกรรมการองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ มีอำนาจหน้าที่ในการให้ความเห็นประกอบการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรง การส่งเสริมและสนับสนุนประชาชนผู้มีส่วนได้เสีย และองค์การเอกชนและสถาบันอุดมศึกษาให้มีส่วนร่วมในกระบวนการให้ความเห็นขององค์การอิสระ รวมถึงส่งเสริมให้มีการศึกษาด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติและสุขภาพที่จำเป็นต่อการให้ความเห็นขององค์การอิสระ นอกนั้นยังมีหน้าที่ในการแต่งตั้งที่ปรึกษา คณะอนุกรรมการ หรือคณะทำงาน และเชิญผู้เกี่ยวข้องหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือบุคคลอื่นใดเพื่อมาชี้แจงข้อเท็จจริงหรือให้ความเห็น รวมทั้งส่งเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการองค์การอิสระได้ สอดคล้องกับหลักการความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Justice) ซึ่งเป็นหลักที่ว่าประชาชนทุกคนควรมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกันในการได้รับประโยชน์จากสิ่งอำนวยความสะดวกทางสิ่งแวดล้อมและในการต้องรับภาระจากอันตรายสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างทางเชื้อชาติหรือระดับทางเศรษฐกิจและสังคม ความยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับกฎหมาย Atomic energy Act และ Precautionary radiation protection Act ของสาธารณรัฐเยอรมนี ที่กำหนดไว้โดยกระทรวงต่าง ๆ จะเป็นหน่วยงานสูงสุดที่มีอำนาจจัดการสิ่งแวดล้อมในระดับของรัฐบาลกลาง โดยจะทำหน้าที่ในการพัฒนานโยบายด้านสิ่งแวดล้อมและ

บัญญัติกฎหมายรวมทั้งให้เงินทุนในการปกป้องสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ยังทำหน้าที่เป็นหน่วยงานที่ให้คำแนะนำในการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมด้วย

4. จัดทำกฎหมายต้นแบบว่าด้วยองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับประเทศไทย

ผลการศึกษวิจัยพบว่า กฎหมายต้นแบบว่าด้วยองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ เป็นกลไกหนึ่งที่ทำให้สามารถสะท้อนความคิดและเหตุผลของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมไปถึงภาครัฐเพื่อให้ภาครัฐได้ตระหนักถึงข้อดี ข้อเสีย และผลกระทบต่าง ๆ ที่เกิดทั้งตรงบวกและทางลบในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมดังกล่าว ภายใต้หลักการป้องกันล่วงหน้า หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน และหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนั้น จำเป็นที่จะต้องมีการจัดทำกฎหมายต้นแบบว่าด้วยองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ดังนี้

ร่างพระราชบัญญัติองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ พ.ศ. ประกอบด้วยบทบัญญัติจำนวน 28 มาตรา แบ่งออกเป็น 3 หมวด ดังนี้

บททั่วไป (มาตรา 1 – มาตรา 4)

หมวด 1 คณะกรรมการองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (มาตรา 5 – มาตรา 11)

หมวด 2 อำนาจหน้าที่ (มาตรา 12 – มาตรา 16)

หมวด 3 สำนักงานคณะกรรมการองค์การด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (มาตรา 17 – มาตรา 28)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องกฎหมายต้นแบบว่าด้วยองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและหลักการที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการจัดตั้งองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ พบว่า แนวคิดและหลักการที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการจัดตั้งองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ หากมีการบัญญัติให้มีองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพทำหน้าที่ให้ความเห็นก่อนการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบที่รุนแรง จะต้องคำนึงถึงหลักการแนวคิดระบบความคิด พฤติกรรม จรรยาบรรณสิ่งแวดล้อม ปรัชญากฎหมาย แนวคิด ทฤษฎี หลักการ รวมถึงกลไกทางกฎหมายสิ่งแวดล้อมส่งผลต่อทัศนคติของมนุษย์ ซึ่งมนุษย์อาศัยอยู่ในธรรมชาติและเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ มนุษย์ขึ้นอยู่กับธรรมชาติและไม่สามารถเอาชนะมันได้ ธรรมชาติไม่ใช่ทรัพย์สินที่มีอยู่เพื่อประโยชน์ของมนุษย์ และมนุษย์ควรอยู่ร่วมกับธรรมชาติ

2. เพื่อศึกษารูปแบบองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพเปรียบเทียบกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศและกฎหมายไทย พบว่า จากการศึกษารูปแบบองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพเปรียบเทียบกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศและกฎหมายไทย จะเห็นได้ว่าสิ่งที่ควรคำนึงมากที่สุดคือ การจัดตั้งและการดำเนินงานขององค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพในประเทศไทยนั้น ไม่มีกฎหมายรับรองสถานภาพและกำหนดรูปแบบองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพไว้อย่างชัดเจน

3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและข้อจำกัดการดำเนินงานขององค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประเทศไทย พบว่า ปัญหาและข้อจำกัดการดำเนินงานขององค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประเทศไทย ประเทศไทยมีโครงสร้างองค์การ การคัดเลือกและคุณสมบัติของคณะกรรมการ อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเป็นเหตุให้เกิดปัญหาความเป็นอิสระและความโปร่งใสในการดำเนินงาน และปัญหาความซ้ำซ้อนในอำนาจหน้าที่กับองค์กรหรือหน่วยงาน

อื่น ๆ ส่งผลให้การดำเนินงานขาดประสิทธิภาพและไม่สามารถคุ้มครองและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 57 (2) ได้

4. เพื่อจัดทำกฎหมายต้นแบบว่าด้วยองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับประเทศไทย พบว่า การจัดทำกฎหมายต้นแบบว่าด้วยองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับประเทศไทย โดยการวิจัยครั้งนี้ได้เสนอกฎหมายต้นแบบว่าด้วยองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ โดยมีโครงสร้างกฎหมายประกอบด้วย (1) นิยามศัพท์ (2) คณะกรรมการองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (3) อำนาจหน้าที่ และ (4) สำนักงานคณะกรรมการองค์การด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องกฎหมายต้นแบบว่าด้วยองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. การศึกษาถึงปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยได้นำทฤษฎี แนวคิด และหลักการที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ แนวคิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทฤษฎีสิทธิในสิ่งแวดล้อม หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และทฤษฎีการลงโทษ มาตราทางกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาสิ่งแวดล้อมของสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และตามกฎหมายไทย เพื่อนำไปสู่การเสนอแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาสิ่งแวดล้อม โดยมีเนื้อหาสำคัญคือพยานผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อมและการกำหนดบทลงโทษคดีอาญาสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินคดีอาญาสิ่งแวดล้อมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และลดผลกระทบต่อบริเวณสาธารณะ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงความสงบเรียบร้อยของรัฐ เศรษฐกิจและสังคม

2. ความคิดเห็นของผู้วิจัย เห็นว่า การดำเนินคดีอาญาสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง รวมถึงกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง นอกจากนั้นได้มีการร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญาสิ่งแวดล้อม พ.ศ. อย่างไรก็ตามยังพบว่าหลักเกณฑ์เกี่ยวกับพยานผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ คุณสมบัติ รวมถึงหลักเกณฑ์การวัดและประเมินผู้ที่จะทำหน้าที่เป็นพยานผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อม ยังไม่มีความชัดเจน นอกจากนั้นการกำหนดบทลงโทษ ยังพบว่ากฎหมายเปิดช่องให้เป็นดุลพินิจของศาล ซึ่งส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำและไม่เป็นธรรม ดังนั้น ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินคดีอาญาสิ่งแวดล้อมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และลดผลกระทบต่อบริเวณสาธารณะ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงความสงบเรียบร้อยของรัฐ เศรษฐกิจและสังคม จึงจำเป็นต้องมีแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาสิ่งแวดล้อม

3. ประเด็นที่ผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษาวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับผู้คนในสังคม คือ เมื่อมีกฎหมายต้นแบบว่าด้วยองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ จะสามารถพัฒนาและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยั่งยืน ซึ่งการพัฒนาดังกล่าวจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดนั้น ประชาชนต้องมีส่วนร่วมด้วย โดยนำองค์ความรู้และความเชี่ยวชาญมาใช้ในการพัฒนาอย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับกฎบัตรความร่วมมือด้านอนามัยและสิ่งแวดล้อมของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียตะวันออก

ข้อค้นพบ หรือองค์ความรู้ใหม่

การวิจัยนี้ มีข้อค้นพบ คือ การดำเนินคดีอาญาสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง รวมถึงกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง นอกจากนั้นได้มีร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. อย่างไรก็ตามยังพบว่าหลักเกณฑ์เกี่ยวกับพยานผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ คุณสมบัติ รวมถึงหลักเกณฑ์การวัดและประเมินผู้ที่จะทำหน้าที่เป็นพยานผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อม ยังไม่มีความชัดเจน นอกจากนั้นการกำหนดบทลงโทษ ยังพบว่ากฎหมายเปิดช่องให้เป็นดุลพินิจของศาล ซึ่งส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำและไม่เป็นธรรม ดังนั้น ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินคดีอาญาสิ่งแวดล้อมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และลดผลกระทบกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงความสงบเรียบร้อยของรัฐ เศรษฐกิจและสังคม จึงจำเป็นต้องมีแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาสิ่งแวดล้อม อีกทั้ง ประเด็นที่ผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษานี้มีความสอดคล้องกับผู้คนในสังคม คือ เมื่อมีกฎหมายต้นแบบว่าด้วยองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ จะสามารถพัฒนาและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยั่งยืน ซึ่งการพัฒนาดังกล่าวจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดนั้น ประชาชนต้องมีส่วนร่วมด้วย โดยนำองค์ความรู้และความเชี่ยวชาญมาใช้ในการพัฒนาอย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับกฎบัตรความร่วมมือด้านอนามัยและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียตะวันออก

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

เสนอให้มีการจัดตั้งองค์การอิสระการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพโดยจัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญ โดยให้เป็นไปตามกฎหมายต้นแบบว่าด้วยองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพตามงานวิจัยนี้ โดยกำหนดคุณสมบัติของคณะกรรมการองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ อำนาจหน้าที่และลักษณะการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการองค์การด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องการวิจัยกำหนดขอบเขตการวิจัยเฉพาะกฎหมายต้นแบบว่าด้วยองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ซึ่งผลจากการวิจัยพบว่ายังมีประเด็นสำคัญที่สมควรจะมีการทำวิจัยเพิ่มเติมต่อไปอีกเพื่อให้มีองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้น การวิจัยจึงเสนอแนะประเด็นที่จะเป็นหัวข้อการวิจัยต่อไป ได้แก่ กฎหมายต้นแบบว่าด้วยการจัดตั้งสภาองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ เพื่อให้บุคคลมีสิทธิร่วมกันเพื่อจัดตั้งจัดตั้งสภาองค์การอิสระด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ เพื่อให้เกิดพลังในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและสุขภาพโดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐ

เอกสารอ้างอิง

- ข่าวไทยพีบีเอส. (2560). *กรม.ยุบบอร์ดองค์การอิสระพิจารณาโครงการสว.กระทบรุนแรง*. สืบค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2565, จาก <https://news.thaipbs.or.th/content/266807> [2565, มิถุนายน 20].
- เคนชูกะ ยามาอุชิ และคณะ. (2563). กลไกทางสังคมเพื่อผลักดันมาตรการด้านสิ่งแวดล้อม: กรณีศึกษาการฟ้องร้องคดีปัญหาสิ่งแวดล้อมของมาบตาพุด. *วารสารสหวิทยาการ วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 17(2), 52-53.
- จุฬารัตน์ กิริติภูมิธรรม. (2565). “ความสัมพันธ์ของการรับรองสิทธิของธรรมชาติกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในสิ่งแวดล้อมที่ดี (The Relation of The Recognition of The Rights of Nature and The Protection of Human Rights to A Healthy Environment)”. *นำเสนอและเผยแพร่ในการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 9 และระดับนานาชาติ ครั้งที่ 7*

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. 2565 วันที่ 28 พฤษภาคม
มติชน. (2559). บอร์ดสิ่งแวดล้อม ยุบทั้ง กอ.สส.ชี้ทำงานซ้ำซ้อน ไม่รู้จะมีไว้เพื่ออะไร. สืบค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2565, จาก
https://www.matichon.co.th/local/quality-life/news_655008 [2565, มิถุนายน 20].
สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2556).
สรุปข้อตกลงพหุภาคีด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. สำนักพิมพ์ ไอเดีย สแควร์
อวิการ์ตน์ นิยมไทย. (2553). การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment) หรือ EIA. จุลินิติ,
(พฤษภาคม-มิถุนายน), 143-144.